

Slutrapport til Økologifremmeordningen:

Information og uddannelse herunder aktiviteten omstilling af offentlige køkkener

Du skal sende det udfyldte skema til:

NaturErhvervstyrelsen
Center for Erhverv
Nyropsgade 30
1780 København V

eller på e-mail til: erhverv@naturerhverv.dk

A. Oplysninger om tilsagnshaver		
CVR-nr. 35190821	P-nr. 1018669893	
Navn Producentsammenslutningen til fremme af økologisk mælkeproduktion (PØM)		
Adresse Agro Food Park 15	Postnr. 8200	By Aarhus N

B. Oplysninger om projektet	
Projektitel Afgøringskolen	Journal nr. 32110-GV-UD-13-92
Startdato 1. januar 2014	Slutdato 31. december 2014

C. Projektets indhold
Angiv projektets arbejdsplaner og kort deres indhold i henhold til den godkendte projektansøgning.
Afgøringskolen gennemføres i 2014 som et to-trinsforløb, hvor både de økologikonsulenter, som varetager en del af undervisningen, og de økologiske mælkeproducenter gennemfører et kursusforløb. Projektet består af fire arbejdsplaner.
AP1: Indsamling af viden og forberedelse af kurserne
Formål: At få udarbejdet kursusmateriale blandt andet i form af en manual for afgørings og management af afgøringsmarken i større malkekæmpebesætninger på baggrund af den viden, der ligger på området.
Aktiviteter: På baggrund af eksisterende viden inden for området afgørings og management af

afgræsningsmarken udarbejdes der kursusmateriale, samt planlægning af kurser om afgræsning. Der skal planlægges og udbydes kursusforløb for konsulenter og landmænd.

AP2: Afholdelse af kursus for undervisere

Formål: At få opdateret viden og skærpet kompetencerne hos de konsulenter, som skal varetage undervisningen af de deltagende landmænd, med den seneste viden om afgræsning og planlægning.

Aktiviteter: Kurset for undervisere består af 3 kursusdele: Indledende kursus for medvirkede konsulenter (1x7 timer). Follow-up kursus midtvejs i afgræsningssæsonen (1x4 timer). Evalueringsmøde efter afgræsningssæsonen (1x4 timer).

AP3: Afholdelse af kurser for landmænd

Formål: Målet er at øge landmændenes kompetencer indenfor græsmarksstyring og planlægning, så udnyttelsen af afgræsningsmarken forbedres og så køernes optagelse af hjemmeproduceret foder øges.

Aktiviteter: Kurserne afvikles med hold af 5-7 landmænd med følgende aktiviteter: Introduktionskursus (1x5 timers fælleskursus). Undervisning i græsmarkslære, græsmarksplanlægning og styring. Kurset afholdes 2 gange med placering i Syd- og Nordjylland.

Holdkursus for de deltagende landmænd (1x3 timers holdkursus), hvor der går i dybden med planlægning af afgræsningen (5-7 deltagere pr. kursus). Kurset afholdes med lokale undervisere som tovholdere i samarbejde med VFL konsulenter.

Løbende opfølgingsmøder gennem afgræsningssæsonen (6x2,5 timers holdkursus). Undervisningen varetages af de lokale undervisere. Der undervises i metoder til opfølgning i løbet af afgræsningsperioden, bl.a. effektivitetskontrol, registreringer og beregning af græsmarkens produktion. I undervisningen kan der eventuelt også inddrages brugen af on-farm NIR udstyr til bestemmelse af græssets foderværdi, såfremt udstyret kan stilles til rådighed.

Evalueringsmøde (1x3,0 timer) i hvert hold.

AP4: Opfølgning af resultater hos de deltagende landmænd (1x4 timers fælleskursus)

Formål: Status og evaluering, samt konkurrence blandt de deltagende, hvor formålet er 1) at få indblik i, hvor effektiv kurset har været 2) at tilføje en ekstra motivationsfaktor blandt deltagerne 3) at få udbredt kendskabet til afgræsningskolen og til resultaterne, der er opnået.

Aktiviteter: Hvad har vi lært? Der laves en opsamlende status blandt de deltagende undervisere og landmænd med en opgørelse over de resultater, der er opnået i løbet af sæsonen sammenholdt med den målsætning, der er sat i planlægningsfasen. Der laves en indbyrdes konkurrence mellem de deltagende landmænd, hvor de 3, der har opnået det bedste resultat i sæsonen, udnævnes som afgræsningseksperter. (AfgræsningsMester 2014).

D. Projektets faglige forløb

For hver arbejdsopgave skal du kort gennemgå de faktiske undervisningsaktiviteter, der er gennemført.

AP 1: Der er udarbejdet kursusmateriale i form af en manual for afgræsning og management af afgræsningsmarken i større malkekvægbesætninger på baggrund af eksisterende viden. Undervisningsmaterialet er udarbejdet af Videncentret for Landbrug i samarbejde med forskere fra Aarhus Universitet og to lokale rådgivere med speciale i afgræsning. Undervisningsmaterialet er samlet i en kursusmappe og delt ud til de deltagende rådgivere og landmænd. Materialet kan også findes på www.landbrugsinfo.dk og er således tilgængeligt for blandt andre landbrugsskoleelever.

AP 2: Der er afholdt tre kurser med den seneste viden om afgræsning og planlægning for de konsulenter, som har varetaget undervisningen af de deltagende landmænd. Den 27. marts blev der afholdt et indledende syv-timers kursus i græsmarkslære, afgræsning og planlægning, den 26. august blev der afholdt et tre-timers opfølgingskursus i afgræsning og opfølgning. Her var der også et indlæg fra Holland: 'How to graze' (in the Netherlands) med undertitlen 'High milk production with clover grass in combination with a high grass production per hectare. Effect of grazing on economy and planning and management of grazing in large dairy herds'. Den 6. oktober blev der afholdt et tre-timers evalueringskursus. De anvendte undervisningsmetoder har været klasseundervisning og workshops. Følgende har undervist: Fra Aarhus Universitet: Seniorforsker Karen Søgaard, seniorforsker Troels Kristensen og adjunkt Frank Oudshoorn. Fra Videncentret for Landbrug: Landskonsulent Karsten Attermann Nielsen, chefkonsulent Inger Bertelsen og økologikonsulent Arne Munk. Fra Dansk Landbrugsrådgivning: Økologikonsulent Aase Holmgaard, Syddansk Økologi og økologikonsulent Hans Lund, Jysk Økologi. Fra Holland: Agnes van den Pol-van Dasselaar, Wageningen UR Livestock Research. Der har deltaget 15 unikke konsulenter i undervisningsforløbet.

AP 3: Der har medvirket syv rådgivningscentre, og etableret 10 afgræsningsskoler med i alt 62 landmænd. Der er afholdt introduktionskurser (kick-off) med de deltagende landmænd den 8. april i Viborg og 9. april i Askov i græsmarkslære, planlægning og management. Undervisningsmetiden var klasseundervisning og diskussion. Følgende har undervist: Fra Videncentret for Landbrug: Landskonsulent Karsten Attermann Nielsen, chefkonsulent Inger Bertelsen, økologikonsulent Arne Munk. Fra Dansk Landbrugsrådgivning: Økologikonsulent Aase Holmgaard, Syddansk Økologi og økologikonsulent Hans Lund, Jysk Økologi.

Der er i perioden april-november afholdt 60 holdkurser, hvor de 60 landmænd hver har haft et opfølgingsbesøg med markvandring. Derudover har hver afgræsningsskole afholdt et holdkursus med fokus på planlægning og et evalueringsmøde. Der er således afholdt i alt 20 holdkurser med planlægning og opfølgning. Der er udført intensiv dataopsamling til analyse af de opnåede resultater hos 33 af deltagerne. Undervisningen er udført af de 15 lokale konsulenter.

AP 4: Der er afholdt et fælles afsluttende kursus med 50 deltagere den 12. november, hvor resultaterne fra afgræsningsskolerne blev præsenteret og de vigtigste læringer diskuteret. Undervisningsformen er klasseundervisning og workshops med fremlæggelse. Undervisningen blev foretaget af landskonsulent Karsten Attermann Nielsen, chefkonsulent Inger Bertelsen og økologikonsulent Arne Munk, alle fra Videncentret for Landbrug samt af to økologiske landmænd, som har deltaget i afgræsningsskolen. Endelig blev der udnævnt en top 5 liste med afgræsningsekspertter, og der blev kåret en Afgræsningmester 2014.

--

E. Ændringer i projektet

Er der aktiviteter i arbejdspakkerne, som du ikke har gennemført?

Ja
 Nej

Hvis Ja, skal du skrive hvilke og konsekvensen af den manglende gennemførelse for hver arbejdspakke.

Hvis der er arbejdspakker, der ikke er gennemført som ansøgt, har NaturErhvervstyrelsen så godkendt projektændringen?

Ja
 Nej

Hvis Nej angiv evt. bemærkninger

F. Projektets resultater og konklusion

Angiv kort projektets hovedresultater og konklusioner. Vurder resultaterne i forhold til de oprindeligt opstillede målsætninger i ansøgningen.

Projektet er forløbet planmæssigt.

Der er udarbejdet undervisningsmateriale, som kan bruges som opslagsværk til de kommende græssæsoner, og brugen af de nyeste planlægnings- og styringsværktøjer er blevet inddraget i undervisningen.

Der er afholdt tre kompetencegivende kurser for konsulenter, som har varetaget undervisningen af de deltagende landmænd. Forventningen var, at 12-15 konsulenter fra lokale landboforeninger ville deltage. Der deltog 15 unikke konsulenter på kurserne.

Der blev etableret 10 hold med 62 deltagende landmænd. Forventningen var 10 hold med 60 deltagende landmænd. To af holdene var med landmænd, som har malkerobotter. Der er afholdt et introduktionskursus (1x5 timers fælleskursus) for de deltagende landmænd i Nordjylland (17 deltagere), i Sydjylland (39 deltagere) og på Sjælland (6 deltagere), hvor der blev undervist i græsmarkslære, græsmarksplanlægning og styring. Der er afholdt 10 holdkurser om planlægning. I løbet af græssæsonen er der i de 10 hold afholdt et opfølgingsmøde hos 60 af de 62 deltagende landmænd (de sidste to ønskede ikke at få besøg). Hos 33 af de 60 deltagende landmænd er der lavet intensive dataregistreringer og beregninger, som viser markudbytter, foderoptagelse og mælkeydelse i græsesperioden. Endelig er der afholdt et evalueringsmøde i hvert af de 10 hold.

Der er afholdt et afsluttende fællesmøde for alle deltagere på Hovborg Kro den 12. november. Her var der 50 deltagere. Her blev resultaterne fra afgangsskolerne præsenteret og diskuteret.

Afgræsningskolerne har bl.a. vist:

at køerne med en god planlægning og styring af afgræsningen selv er i stand til at hente op mod halvdelen af foderbehovet i afgræsningsperioden fra græsmarken

at afgræsning ikke behøver at koste mælk, også selv om køerne har en høj mælkeydelse

at der kan være 500-1.000 kr. ekstra indtjening pr. ko, hvis en god planlægning og styring af afgræsningen resulterer i, at der kan spares på indkøbt foder.

Disse resultater virker helt klart som en øjenåbner for såvel rådgivere som landmænd.

På det afsluttende fælleskursus blev der også kåret en afgræsningsmester, og der var præmier til top 5 (økologisk rødvin) samt en græshøjdemåler til top 3.

Målet for hele projektet var et ønske om at få afholdt 86 kurser/holdkurser og uddannet 75 unikke personer. Der blev afholdt 86 kurser/holdkurser og uddannet 77 unikke personer, heraf 62 landmænd.

På kvæggkongressen i Herning 24. februar 2015 blev resultaterne fra Afgræsningskolen derudover præsenteret for cirka 200 deltagere.

Konklusion:

Vi forventede med projektet, at de deltagende økologikonsulenter og økologiske mælkeproducenter får et kompetenceløft indenfor viden om græsmarken og management i forbindelse med afgræsning, så udnyttelsen af afgræsningsmarken øges og således synliggøre, at en høj andel afgræsset græs er en betydelig faktor for en rentabelt økologisk mælkeproduktion - som også kan praktiseres i besætninger med et stort antal køer. Målet med - og effekten af projektet betragtes derfor at være opnået fuldt ud.

G. Effekter (se vejledningen til at udfylde skemaet sidst i dokumentet)

Antal personer som er blevet uddannet/undervist på tværs af undervisningsaktiviteter	117 Personer
Antal underviste mænd/kvinder under 40 år Antal underviste mænd/kvinder på 40 år eller derover	Ej opgjort Mænd Ej opgjort Kvinder Ej opgjort Mænd Ej opgjort Kvinder
Antal forskellige undervisningsaktiviteter som er blevet afholdt	2 Undervisningsaktiviteter
Antal timer/dage som er brugt på undervisning	239 Timer 30 Dage

H. Specifikt for projekter der omhandler 'omstilling af offentlige køkkener'

Antal køkkener som er omstillet	Antal opnåede spisemærker		
	Guld	Sølv	Bronze
Samarbejdspartner	Økologimålsætning ved projektstart		Økologiprocent ved projekt slut
Antal køkkener	%		%
Samarbejdspartner	Økologimålsætning ved projektstart		Økologiprocent ved projekt slut
Antal køkkener	%		%
Samarbejdspartner	Økologimålsætning ved projektstart		Økologiprocent ved projekt slut
Antal køkkener	%		%
Samarbejdspartner	Økologimålsætning ved projektstart		Økologiprocent ved projekt slut
Antal køkkener	%		%
Samarbejdspartner	Økologimålsætning ved projektstart		Økologiprocent ved projekt slut
Antal køkkener	%		%
Angiv evt. bemærkninger til økologiprocenter			

(Vedlæg en liste, hvis der er flere samarbejdspartnere end rækker).

I. Tjekliste	
☒	Alle punkter i slutrapporten er udfyldt
☒	Slutrapporten er underskrevet
Udfyldes kun hvis projektet vedrører omstilling af offentlige køkkener	
☐	Deltagerlister er vedlagt* (du finder en skabelon, der kan anvendes på www.naturerhverv.dk i tilskudsguiden/Økologifremme).
☐	Start- og slutmålinger af økologiprocenter for de deltagende køkkener er fremsendt til DTU Fødevareinstituttet (se tilskudsguiden/Økologifremme på www.naturerhverv.dk for yderligere information)

*Du skal vedlægge en liste over de medarbejdere, som har deltaget i en kompetenceudvikling. Den offentlige samarbejdspartner (dvs. arbejdsgiver) skal skrive under på, at de pågældende medarbejdere primært arbejder i køkkener og/eller, at det fremgår af deres ansættelseskontrakt/stillingsbeskrivelse, at deres arbejdsopgaver omfatter madtilberedelse. Ved kontrol skal du kunne dokumentere dette.

J. Underskrift

Den projektansvarliges underskrift

Dato	Underskrift
31. marts 2015	Arne Munk <i>Arne Munk</i>

Vejledning til udfyldelse af punkt G.

Spørgsmål:

Antal personer som er blevet uddannet/undervist på tværs af undervisningsaktiviteter.

Forklaring:

Den samme person kan tælle med flere gange ved deltagelse i forskellige aktiviteter.

Spørgsmål:

Antal forskellige undervisningsaktiviteter som er blevet afholdt.

Forklaring:

Samme undervisningsaktivitet fx et kursus skal ikke tælles med flere gange.

Spørgsmål:

Antal timer/dage som er brugt på undervisning.

Forklaring:

Antal undervisningsdage udregnes ved at tage summen af undervisningstimer opgjort på antal deltagere delt med 8 (8 undervisningstimer = 1 undervisningsdag).